

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У ГАЛУЗІ ЯДЕРНОЇ БЕЗПЕКИ

Широкомасштабне використання атомної енергії в другій половині ХХ ст. зумовило встановлення міжнародного співробітництва в цій сфері на багатосторонній і двосторонній основі. Таке співробітництво спрямоване в першу чергу на виключення використання мирних ядерних об'єктів, установок і матеріалів у військових цілях (нерозповсюдження); забезпечення безпечного використання атомної енергії; оперативне сповіщення і допомогу в разі ядерної аварії та інших інцидентів; відшкодування шкоди, заподіяної в результаті використання атомної енергії; проведення наукових досліджень; регулювання торгівлі та обміну ядерними матеріалами і технологіями, будівництва атомних електростанцій, реакторів і установок; зберігання та переробку відпрацьованого ядерного палива та радіоактивних відходів.

Напрямки розвитку міжнародного співробітництва в сфері забезпечення ядерної безпеки та радіаційного захисту також зводяться до:

- прийняття в рамках міжнародних організацій правил безпеки і радіаційного захисту;
- забезпечення безпечної експлуатації ядерних об'єктів і надання допомоги у випадку ядерної аварії;
- обмін інформацією про відкази і несправності ядерно-енергетичного устаткування і проведення спільних досліджень і розробок в галузі ядерної безпеки.

В загальному розумінні ядерна безпека є однією з найважливіших складових екологічної безпеки і виражається в підтриманні такого стану навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки і виникнення небезпеки для здоров'я людей в питаннях, пов'язаних з використанням будь-яких джерел іонізуючого випромінювання та дії радіаційних факторів.

Ключовими міжнародними принципами з питань забезпечення ядерної безпеки, які покладено в основу відповідних міжнародних угод та договорів, є:

- принцип ядерного нерозповсюдження та встановлення до цього ядерних гарантій;
- принцип відшкодування ядерної шкоди;
- принцип оповіщення та допомогу у випадку ядерної аварії тощо.

Втілення цих принципів покладено в основу, низки міжнародних документів зокрема: Конвенція про оперативне оповіщення про ядерну аварію; Конвенція про допомогу у разі ядерної аварії або радіаційної аварійної ситуації; Конвенція про фізичний захист ядерного матеріалу; Віденська конвенція про цивільну відповідальність за ядерну шкоду; Конвенція про ядерну безпеку; Договір про нерозповсюдження ядерної зброї, Угода між Україною та МАГАТЕ про застосування гарантій та інш.

По відношенню до України, зважаючи на безядерний статус нашої держави у військовому плані, функціонування ядерної галузі пов'язане з використанням атомної енергії в мирних цілях. Так, постійне зростання потреб енергоспоживання та криза використання вуглеводневих енергоносіїв сприяють стабільності функціонування ядерної енергетики.

З іншого боку, інтеграція України до ЄС та пов'язане з цим збільшення видобутку електроенергії (до 2030 р. згідно Енергетичної стратегії України майже вдвічі) передбачають створення нових одинадцяти та дев'яти заміщуючих реакторів на існуючих атомних електростанціях АЕС і нових майданчиках. Зараз в Україні працюють 4 АЕС з п'ятнадцятьма реакторами.

Загалом, комплексний підхід до забезпечення фізичної ядерної безпеки, якому намагаються слідувати державні органи України як на міжнародному, так і на національному рівнях заслужив достатньо високу оцінку світової спільноти, що знайшло своє відображення у тому, що наша держава посіла чільне 15-е місце у рейтингу країн, які мають ядерні матеріали збройової якості.